

[B] **NOLI ME TANGERE. TWEE DICHTBUNDELS VAN BERNARD WESSELING**

De titel van Bernard Wesselings recentste dichtbundel, *œ de dag ligt open als een ei in zijn gebroken schaal*, doet meer kwetsbaarheid vermoeden dan de bundel laat zien.

Wesseling heeft losjes een aura om zich hangen van rock-'n-roll, van een *angry young man*. Niet toevallig maakte hij een karakteristiek filmpje ter promotie van *œ de dag...*, waarin hij met een sigaret in zijn mondhoek push-ups doet, terwijl hij een van zijn gedichten voordraagt. Zijn poëzie is er ook naar – niet alleen in *œ de dag...*, maar prominenter nog in de voorganger *Naar de daken* uit 2012, dat veelzeggend een motto van de Amerikaanse acteur Charlie Sheen meekreeg: “*Boom, crush. Night, losers. Winning, duh.*” Sheen heeft het air van iemand die snel, stoer en vluchtig wil imponeren en weer weg is voor iemand dichterbij kan komen. Dat dekt de lading van deze bundels niet volledig, maar er is wel iets aan de hand met de benaderbaarheid van de verteller en de andere personages.

In plaats van afgemeten en/of introspectieve regels vloeien de prozaïsche, schetsende zinnen in deze bundels vaak vrij over de bladzijde. Rijm komt weinig voor, maar doet het meestal goed. Al te intieme, statische, overpeinzende tekst wordt meestal links gelaten, of het moet bij een enkel landschap zijn, zoals in ‘& we rijden’, de opener van *œ de dag...*:

Een dorpje werpt zich op. Runderen liggen
in het land als banken, schonkig staan ze
te drinken uit de sloot.’

Waar de tekst even reflectief wordt, is het al snel clichématig:

*

En toch dat, waar dan ook,
om het even met of zonder wie,
maar vaker dan niet
bij trams en winkelruiten
ingegeven waarom dit
en geen ander leven?

Meestal is iemand aan het woord met een stoer, rauw taalregister. En eronder ligt die wens: kom niet te dichtbij, raak me niet aan.

In Wesselings poëzie staan vragen centraal als: hoe kijk je naar anderen, hoe beschouw je anderen? Hoe beschouwen, beoordelen zij jou? Hoe moet je jezelf een houding geven? De houding die de verteller aanneemt, blijkt uit de mate waarin die zichzelf beschermt, afschermt van de ander, zichzelf weerbaar maakt. In bijvoorbeeld ‘Mediamaatschappij’, uit *œ de dag...*, zit de verteller met enkele vrienden in een kroeg in hartje Jordaan en kijkt naar “een jonge familie” in het tegenovergelegen huis, die “zich de hele dag laat zien, / vooral ’s zomers als ze in badjassen rondlopen, avondkostuum, / sap persen, pannenkoeken bakken, kijkdozen knutselen, / kranten gemoedelijk openslaan en weer dicht”. De vraag die letterlijk gesteld wordt, is: “Zou het moeite kosten de ramen af te schermen, lamellen aan te schaffen?” Maar de (ietwat retorische) vraag die erboven hangt, zeker naarmate het tafereel steeds intiemer wordt, is: hoeveel zou ik van mezelf laten zien? Zichtbaarheid en – als gevolg daarvan – kwetsbaarheid lijken hier, zoals in veel andere gedichten, maar beter te worden vermeden.

Gevoelens en kwetsbaarheid zijn duidelijk aanwezig, maar de personages, en de verteller zelf, zorgen ervoor dat ze nooit weerloos zijn. De personages die in beide bundels langskomen, lenen zich voor dat evenwicht. Wesseling zoekt piraten op, maar ook kappers, zigeuners, zwervers, jagers, Bijbelverkopers, weduwnaars en het “lekker vieze buurmeisje Nancy”, die door een puberale ik en enkele vrienden wordt misbruikt in een gewetenloos, cynisch gedicht: “de gewenste verkrachting bleef uit, / ook, geloof ik, omdat ze helemaal niet tegenstribbelde.” De achteloosheid van de taal neutraliseert deze vreselijke gebeurtenis, zoals die achteloze stijl er ook bij de andere personages voor zorgt dat er niet echt contact met hun verhaal lijkt te ontstaan, hoe opvallend ze soms ook zijn. Vaak zijn die personages met één zin gekarakteriseerd en daarna snel weer in de steek gelaten (“de buurman van de kleinkunst op latere leeftijd, die met je praat alsof hij hardop nadenkt en daarom vaak alleen wordt gelaten”, in ‘Op til’ uit *Naar de daken*). Of zoals in de eerste strofes van ‘Buurtfeest’, uit *Naar de daken*:

Ik herken haar als de mevrouw van vierhoog achter:
trots op de kanker in haar strot, ze aait haar laatste
hond.

Ze heeft een naam te simpel om te herinneren.

Barbecue. Vrede in zomaar een binnenhof.
Botte buur die zijn racisme tegenwoordig de baas is,
weet niet wat hij vreet maar houdt het goed binnen.
Likt zijn bretels erbij af.

De personages zijn zichtbaar, herkenbaar dankzij
enkele ruwe details. Lyriek is zoals gewoonlijk ver te
zoeken – dat zou in de filosofie van deze twee bundels
wellicht als “mooschrijverij” worden afgedaan – maar
in ‘Buurtfeest’ komt zowaar een mooie zin voor:
“Hoogbejaarden hangen aan de zon in een kring van
tuinstoelen.” Elders heet het, over een huizenrij
waarvan een deel gesloopt is: “het huis, dat eruitziet
als een doorgesneden stuk beschimmeld brood”.

Soms is een zweem van reviaanse ironie voelbaar,
voornamelijk in de religieus getinte gedichten. In
Naar de daken, bijvoorbeeld, uit ‘Christus-imitator
(stadskerk)’:

Een zwerver waste in het vont
van de wasbak op de wc
zijn vuile voeten blakend schoon
en keek op als een icoon.

‘Ben jij het?’ vroeg ik even
boven alle twijfel verheven.
‘Ik heb op de dansuitvoering van mijn dochtertje
niets gefilmd dan de lerares.’

En, uit dezelfde bundel, het begin van ‘Het is geen
feest tot de doempfeet langs is geweest’:

Ik wilde ze eigenlijk vragen, de twee Jehova’s
of ze elkaar mogen naast de voorgeschreven
naastenliefde.
Maar Jehova’s, ze ruiken teveel naar buiten.

Die religieuze kant wordt in enkele gedichten echt
zichtbaar. Daar is de moeite die de verteller heeft om
iemand anders toe te laten, misschien ook om
zichzelf toe te laten, het sterkst uitgewerkt. Dat
laatste gebeurt bijvoorbeeld in *de dag...* in
‘Dorpskerkje’: er komen geen andere personages en

de verteller heeft de waan in de Sixtijnse Kapel te staan
en de geschilderde Adam te bewonderen die, onver-
schillig en schaapachtig, de “aanstormende Schepper”
nog met een enkele blik waardig gunt. Daar zie je de
achteloosheid die, in deze twee bundels, vaak lijkt te
schuilen in het contact tussen de verteller en andere
personages, maar nu zijn er geen personages, is er
contact tussen de verteller en het “hogere”, met een
quasi-reviaanse ambivalentie tussen ernst en
speelsheid.

Een gedicht, vrij in het begin van *de dag...*, dat
de sfeer van de religieuze gedichten buiten religieuze
context plaatst, gaat hier directer op in. In ‘Innige
nietigheid’ krabt de verteller op zijn hoofd. Omdat de
nagel blijft haken, “bleef ik pulken, stukje bij beetje /
brokkelde mijn schedeldak af. Licht viel in. / Er was
geen pijn.” Iets later: “Voor ik het wist had ik mijn
weke delen volledig / gehesen en hield ze in mijn
handen.” De kwetsbaarheid en de zichtbaarheid die
anders zo moeilijk liggen, worden hier letterlijk
gemaakt. “Toen bracht ik het brein tot op ooghoogte
/ en zag dat het werd ontsierd door een fopbril met
fopneus en fopsnor. Ik nam het feestartikel af / en
meteen verscheen een nieuw.” Drie keer “fop” doet
afbreuk aan de kracht van de regel en in de laatste
strofe blijkt het beeld maar een droom te zijn, wat de
gedachte over kwetsbaarheid als een leeglopende
ballon laat voelen.

Deze poëzie gaat over de ruimte tussen het ont-
wijken en het confronteren van elkaar en jezelf. De
verteller zelf, geen adolescent meer en nog niet in
het midden van zijn leven, heeft volgens het gedicht
‘De dertigers’ verder opvallend milde eisen: “en wat
ik verwacht van de rest is / met geluk toch niet al te
binnenkort / die verwekkers op de schop / en dan
met een rotgang / mild te worden.” Voor de
ouderdom heeft hij “bijzonder weinig zorg getoond”:
“geen boom geplant / geen lied geschreven voor de
ongeborenen”. Hij laat zonder voorbehoud komen
wat komt en beweegt zich langs alles heen, moedig
voorwaarts, richting de dood.

ROEL WEERHEIJM

BERNARD WESSELING, *de dag ligt open als een ei in
zijn gebroken schaal*, Querido, Amsterdam, 2016,
64 p; *Naar de daken*, 2012, 64 p.